

המוצא הלא ישר

עורכי דין רבים אולי לא יודעים, אבל איי-השבת אבידה היא עבירה פלילית • החוק מאכשר לאדם להתעלם מאבידה, אך אם לא התעלם ממנה עליו להשיבה לבעליה • העונש: 6 חודשי מאסר או קנס • והרי סיפור המעשה

מאת נועם שרביט

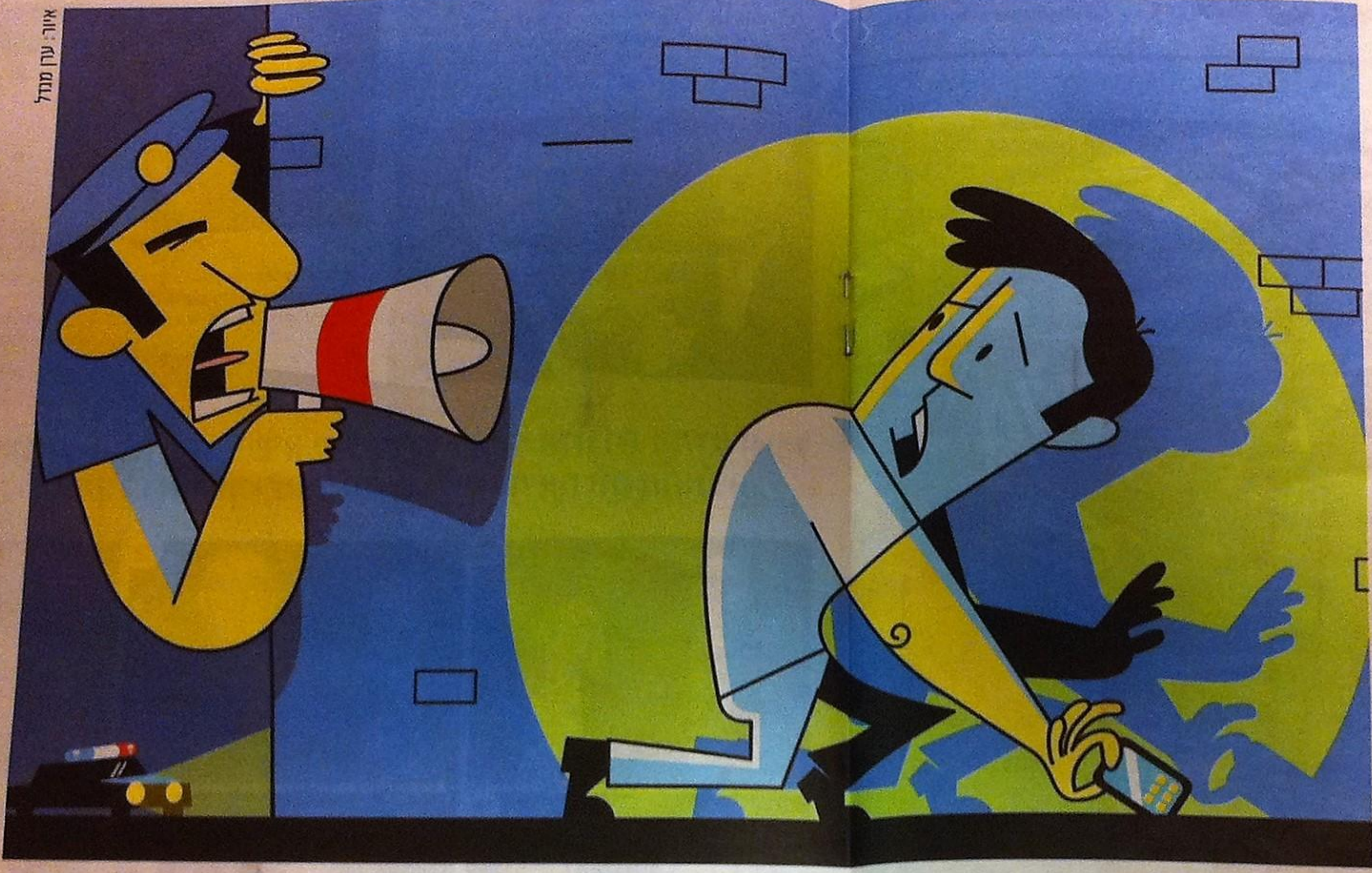
כמעט 36 שנים הלפו מאז נכנס אליקוזר הנדלס לחרי הכספות של בנק קופת עם ומצא על הרצפה מעטפה ובה שתי איגרות חוב בסך 20 אלף לירות. השאלה למי שייכת האבידה לפי חוק השבת אבידה הפכה לשולית בפסק הדין המכונן שניתן בדיון נוסף, שעסק בעיקרו במעמדו של המשפט העברי במשפט הישראלי המודרני. מאחר שפסק הדין נלמד בכל פקדי לטה למשפטים, רבים בוודאי מודעים לקיומו של חוק השבת אבידה. אבל עורכי דין רבים - ולא כל שכן הציי בור הרוחב - לא מודעים לכך שאיי-השבת אבידה היא גם עבירה פלילית. החוק, שנחקק ב-1973, מאפשר לאדם להתעלם מאבידה, אך עיגן את חובתו של המוצא להשיבה לבעליה או למטרה למשטרה, אם החליט לא להתעלם ממנה. עוד קובע החוק מתי חשבת האבידה לרכוש המוצא. החוק

קובע סנקציה של 6 חודשי מאסר או קנס על הפרת הוראותיו. בדיקה במאגרים המשפטיים מעלה שפחות ממניין אנשים הורשעו במשך השנים בעבירה זו. כרבים אחרים, גם האורח מאיר אל-מוג לא היה מודע לחוק ולסנקציה הק' בועה בו. אלמוג נכנס למסעדת מסגש הסטייק בתל-אביב, וכשיצא משם לקח בטעות מכשיר טלפון סלולרי שהיה מונח ליד הקופה. רק כשהגיע לביתו גילה שאין זה המכשיר שלו. אף על פי כן הוא לא טרח להחזיר את הטלפון למסעדה או להעבירו למשטרה והעדיף למכור אותו לאדם אחר. אלמוג הועמד לדין באשמת גניבה, שכן החוק קובע שנטילת חפץ לשם גניבתו יכולה להיעשות גם "במצוי" אה, אם בזמן המציאה מניח המוצא שאפשר באמצעים סבירים לגלות את הבעל". בספרו "על הדין בפל"י לים" עמד השופט בדימוס יעקב קדמי על ההבחנה שבין גניבה לאי-השבת אבידה. "מוצא נכשל בהפרת החובה

להשיב אבידה אם הוא נוטל אבידה ואינו מחזירה לבעליה או שאינו מודיע עליה בהקדם למשטרה - פרט לאבידה שעל-פי מבחן אוכייקטיבי יש להניח שבעליה התייאש ממנה מחמת מיעוט שווייה", כתב, "ואילו נוטל מציאה נכשל בגניבה אם הוא נוטל את הא-כידה לעצמו כשהוא ער לכך, על-פי מבחן סובייקטיבי, שניתן לאתר את בעליה בשקידה סבירה. אפשר אפוא שאדם ייטול אבידה ולא ימלא אחר 'חובת ההשבה' מבלי שייכשל בעבירה של גניבה". המדינה לא חלקה על טענתו של אל-מוג שנטל את המכשיר בתום לב מתוך טעות. המחלוקת היחידה היתה משפטית: התיבעה טענה שהיא גיבש כוונת גניבה מרגע שנוכח כי המכשיר שברשותו איננו שלו, ולכן מדובר בגניבה באמצעות מצ"י. ואילו סנגורו של אלמוג טען שחייבת להיות ברומניות בין היסוד העובדתי של הנטילה לבין הכוונה לשלול את החוקה בחפץ לצמיתות - סימולטניות שלא התקיימה במקרה זה.

מאיר אלמוג יצא ממסעדת מפגש הסטייק בתל-אביב ולקח בטעות טלפון סלולרי שהיה ליד הקופה. כשהגיע לביתו גילה שהמכשיר לא שלו. הוא לא טרח להחזיר את הטלפון למסעדה או להעביר אותו למשטרה והעדיף למכור אותו לאדם אחר

שופט השלום דניאל בארי הרשיע את אלמוג בגניבה וקבע כי הוא גיבש כוונה לשלול את המכשיר מבעליו ברגע שהיה מודע להיותו רכושו של אדם אחר, וכי בגניבות אלה הרשעתו בעבירה של אי-השבת אבידה תהיה

איור: ערן מנדל

מלאכותית. השופט בארי אף ציין גישה בספרות המשפטית שלפיה תיקון 39 לחוק העונשין ביטל למעשה את דרישת הסימולטניות בדיון הפלילי, וכי יש בעבירת הגניבה להתמקד בהש"י תלשות שלא כדין על רכושו של אחר, ובמקרה זה ידע אלמוג שניתן לאתר בקלות את בעל הטלפון. בהמשך בר"טלה ההרשעה, תוך הותרת הקביעה שאלמוג ביצע את העבירה. אלמוג לא אמר נואש וערער למחר זי, שם מצא אוזן קשבת אצל הנשיאה דבורה ברלינר והשופטים גורג' קרא ומרים סוקולוב. תחילה מתח המחוזי ביקורת על המדינה שהסכימה לטע"נה שהטלפון נלקח בטעות או מתוך היסח הדעת: "ראוי היה לאפשר לבית המשפט בערכאה הדיונית לשמוע את הראיות ולהכריע בשאלת היסוד הנפשי בשעת הנטילה, שצריך להיות מוכח מכלל נסיבות העניין, לרבות התנהלותו של המערער גם בשלבים המאוחרים של הנטילה".

לא ביטל את דרישת הסימולטניות בעבירת הגניבה: "דרישת הברומניות, הידועה גם כדרישת הסימולטניות, בין היסוד הפיסי והיסוד הנפשי בעבירת הגניבה מעוגנת היטב הן בלשון החוק והן בפסיקתו של בית המשפט". מאחר שהסימולטניות לא התקיימה במק"רה זה, לא ניתן להרשיע את אלמוג בגניבה. עם זאת ציינו השופטים כי "התנה" לותרו של המערער ללא ספק מקוממת ומכסאת ולזול בערכי יסוד של כיבוד רכוש הוולת ושמידה עליו. לא נדרש כל מאמץ כדי לאתר את בעל מכשיר הטלפון הנייד, וראי שלא היה מקום להעבירו לאחר בדיעה שהמכשיר אינו שלו. עדיין, אין בכך לשנות את התוצאה המשפטית (שלפיה לא ניתן להרשיעו בגניבה)". התוצאה המשפטית הנכונה בעיני השופטים היתה לזכות את אלמוג מגניבה ולהרשיעו באי-השבת אבידה, כשהם מותירים בעינה את החלטה על ביטול ההרשעה גם ביחס לעבירה זו. X

